

1615

15.05.2019/р. № 66/15

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні Кафедри
загальнотеоретичного правознавства
та публічного права

15 травня 2019 року, протокол № 9

ВИСНОВОК

До Національного університету «Києво-Могилянська академія» надійшло звернення виконавчого директора Адвокатського об'єднання «С.Т.Партнерс» Тюріна С.Г. щодо надання наукового висновку стосовно особливостей застосування (дії в часі) окремих положень Закону України «Про судоустрій і статус суддів» (в різних редакціях). За дорученням Президента Національного університету «Києво-Могилянська академія» це звернення було розглянуто на засіданні кафедри загальнотеоретичного правознавства та публічного права.

У зверненні піднімається питання наявності чи відсутності колізії між положеннями різних редакцій Закону України «Про судоустрій і статус суддів» в частині визначення строку повноважень членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

Так, Законом України «Про судоустрій і статус суддів» від 07 липня 2010 року № 2453-VI (Далі – Закон № 2453-VI) було передбачено, що строк повноважень члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України становить шість років з дня набуття повноважень (частина друга статті 92 цього Закону).

Законом України «Про забезпечення права на справедливий суд» від 12 лютого 2015 року № 192-VIII (далі – Закон № 192-VIII) у Закон № 2453-VI було внесено зміни шляхом викладення його у новій редакції. Положення цього Закону передбачали, що строк повноважень члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України становить чотири роки з дня обрання (призначення). Пунктом 5 Розділу «II. Прикінцеві та перехідні положення» Закону № 192-VIII було також врегульовано зменшення строку повноважень вже обраних (призначених) членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України з шести до чотирьох років.

Попри це, 02 червня 2016 року Верховною Радою України прийнято Закон України «Про судоустрій і статус суддів» № 1402-VIII (далі – Закон № 1402-VIII). Пунктом 26 Розділу XII «ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ» цього Закону було визначено, що члени Вищої кваліфікаційної комісії суддів

України, обрані (призначені) на посади до набрання чинності цим Законом, продовжують виконувати свої повноваження до закінчення строку, на який їх обрано (призначено).

Таким чином, протягом 2015 – 2016 років питання строку повноважень членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України регулювалося нормами того ж самого спеціального закону України в різний спосіб.

Практична необхідність наукового аналізу цього питання обумовлена тим, що різне законодавче регулювання строку повноважень членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України безпосередньо впливає на повноважність цього органу, а також на момент припинення строку повноважень конкретних членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. У зверненні основну увагу сконцентровано на застосуванні означених вище положень законодавства до строку повноважень членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, які були обрані (призначені) на посади до набрання чинності Законом № 192-VIII.

При аналізі цієї ситуації слід виходити насамперед з встановлення Конституцією України не тільки принципу незворотності дії законів у часі (частина перша статті 58 Конституції України) але й з інших положень, що обумовлюють природу закону України як нормативно-правового акту. При цьому вкрай важливо враховувати, що в Україні визнається і діє принцип верховенства права (частина перша статті 8 Конституції України), доктринальні положення якого також мають бути врахованими при застосуванні законодавства.

Однією з фундаментальних складових верховенства права є принцип правової безпеки та захисту довіри, який вимагає від законодавця прийняття законів та інших нормативно-правових актів з врахуванням існуючої ситуації та актуального стану правового регулювання. Законодавство повинне гарантувати особі можливість бути впевненою в стабільності її правового становища в майбутньому. В теорії права цей принцип виражається в тому числі через твердження «*Lex ad praetorian non valet*», тобто «закон зворотної сили не має».

Ці теоретичні основи закладено в чинну редакцію статті 58 Основного Закону України, яка, зокрема, передбачає, що закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи.

З огляду на зазначене, особи, які були обрані (призначені) до складу Вищої кваліфікаційної комісії суддів України на шестирічний строк до набрання чинності положеннями Закону № 192-VIII, мали повне право перебувати на відповідних посадах до завершення строку, на який їх було обрано (призначено). Зазначеним Законом (№ 192-VIII) було скорочено строк їх

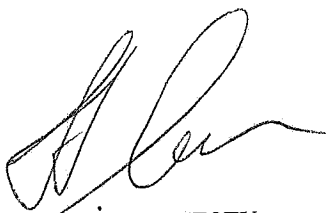
повноважень з певним порушенням принципу правової безпеки та захисту довіри без належного обґрунтування такого рішення. Зазначений аспект міг би стати предметом окремого судового розгляду. Тим не менше, при прийнятті Закону № 1402-VIII парламентом виправлено цю ситуацію та чітко визначено, що «члени Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, обрані (призначені) на посади до набрання чинності цим Законом, продовжують виконувати свої повноваження до закінчення строку, на який їх обрано (призначено)». Таким чином, й на рівні закону України було забезпечено права осіб, що були обрані (призначені) до складу Вищої кваліфікаційної комісії суддів України на шестирічний строк до набрання чинності положеннями Закону № 192-VIII.

Отже, наявна дискусія щодо можливої колізії між положеннями Закону № 2453-VI (в редакції змін Законом № 192-VIII) та Закону № 1402-VIII має вирішуватися з урахуванням зазначеної вище аргументації та застосуванням верховенства права. Більше того, наявну суперечність між положеннями однакових за юридичною силою нормативно-правових актів слід вирішувати також опираючись на принцип «lex posterior derogat legi priori», відповідно до якого застосуванню підлягає норма нормативно-правового акта, що був прийнятий пізніше.

Зважаючи на зазначене та беручи до уваги поставлені у зверненні питання, при визначенні строку повноважень членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України які були обрані (призначені) до складу Вищої кваліфікаційної комісії суддів України до набрання чинності положеннями Закону № 192-VIII, видається обґрунтованим застосування положень редакції Закону України «Про судоустрій і статус суддів», яка діяла на момент їх обрання (призначення) на посади та встановлювала шестирічний строк їх повноважень.

А.МЕЛЕШЕВИЧ

Президент Національного університету
«Києво-Могилянська академія»,
доктор філософії в галузі політології
(Ph.D., США), професор,
заслужений юрист України

А.ЗАЄЦЬ

Завідувач кафедри
загальнотеоретичного
правознавства та публічного права
доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент Національної
академії правових наук,
заслужений юрист України

